

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล
3. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุมซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2546 : 15) การบริหารงานของโรงเรียน เป็นภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนับตั้งแต่คณะครู อาจารย์ นักการศึกษา ภารโรง ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด โดยมีภารกิจหลัก คือ งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรืองานวิชาการ และมีภารกิจรองคือ งานสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เป็นต้น และงานภายในโรงเรียน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการจัดการดูแลและควบคุมเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยงานวิชาการ งานกิจการนักเรียนงานบุคลากร งานอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารการศึกษา งานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานการเงิน และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (สมเดช สีแสง. 2544 : 310) และ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 9) กล่าวว่าการปฏิรูปการศึกษามุ่งหมายที่จะให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและ

มีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งให้มีการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 39 ที่ว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรงการกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการ และเป็นไปตามหลักการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังนั้น สถานศึกษาจะดำเนินการต่าง ๆ ได้ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ โดยได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ และมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

1. อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 24) กล่าวว่า ตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 บัญญัติให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล แต่มิได้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับหัวหน้าส่วนราชการในระดับกระทรวง ทบวง กรม จึงเป็นผลให้ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่อาจบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความอิสระ คล่องตัวและมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริงเพราะอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการในหลายเรื่องยังเป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าส่วนราชการในระดับกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งหากจะให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการเองได้อย่างอิสระ และคล่องตัวจึงจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นมาตรา 44 และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงได้บัญญัติเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและมอบอำนาจไว้ดังนี้

1. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษา และเลขาธิการคณะกรรมการ
อาชีวศึกษา จะต้องมีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ
การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง และหากเรื่องใดมีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่
ของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ไว้เป็นการเฉพาะก็ให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมอบอำนาจให้แก่
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษา ภายใต้หลักการบริหารงาน
การศึกษาดังนี้

1.1 อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับงบประมาณและการ
ดำเนินการทางงบประมาณของผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษารวมถึง
หลักการให้สถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจในการทำนิติกรรมสัญญาใน
วงเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติแล้ว

1.2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการ
ทางวินัยกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยสัมพันธ์กับแนวทางที่กำหนดในกฎหมาย
ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา และเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยังอาจกำหนด
หลักเกณฑ์ให้หัวหน้าส่วนราชการในสังกัดมอบอำนาจในส่วนที่เกี่ยวกับภารกิจที่ตนรับผิดชอบ ไป
ยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้อำนวยการสถานศึกษาโดยตรงก็ได้

3. ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และ
ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการต่าง ๆ ก็อาจมอบอำนาจในส่วน
ที่เกี่ยวข้อง ภารกิจที่ตนรับผิดชอบ หรือที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ จาก
สำนักงานคณะกรรมการต่าง ๆ ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้อำนวยการ
สถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีฐานะเทียบเท่าผู้อำนวยการสถานศึกษา
โดยตรงก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องไม่ขัดต่อนโยบายหรือการสั่งการของกระทรวง หรือคณะกรรมการ
ต้นสังกัด

4. อำนาจในการสั่ง อนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการอื่นที่ผู้
ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ไปนี้จะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งใดหรือ
มติของคณะรัฐมนตรีเรื่องใด ถ้ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งนั้น หรือมติของ
คณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นอาจมอบอำนาจให้เป็นอย่างอื่น หรือมิได้ห้ามเรื่องการมอบความเป็นอิสระ

การบริหารงานที่คล่องตัวในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 44 (1) และ (2)

5. การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนนี้ต้องทำเป็นหนังสือ ซึ่งทำเป็นคำสั่งหรือ
อาจจะเป็นบันทึกสั่งการก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 8) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สำหรับการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้
โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ประกอบด้วย

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
3. การเป็นผู้อำนวยการ
4. การประสานความสัมพันธ์
5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร
6. การสร้างแรงจูงใจ
7. การประเมินผล
8. การส่งเสริมสนับสนุน
9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
10. การส่งเสริมเทคโนโลยี

จันทรา พรหมานนท์ (2546 : 10) ได้สรุปเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้อง
เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการปฏิรูป ตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้านการพัฒนาตนเองเพื่อให้ความรู้
ความเข้าใจ มีทักษะและเทคนิควิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น
ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ครู ผู้บริหาร ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ กำหนดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการ
หลักสูตร รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผลประเมินผล

2. ด้านทักษะ ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการจัด
กระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการเป็นผู้นำแนวใหม่

3. ด้านเทคนิควิธีการ ผู้บริหารจะต้องพัฒนาตนเองในด้านเทคนิควิธีที่สำคัญ เช่น
ใช้เทคนิคที่เหมาะสม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายหรือภารกิจที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินงานทุกอย่างตามบทบาทหน้าที่ให้สำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการทำงานเป็นสำคัญ จึงจะสามารถนำเอาความรู้ความสามารถและความถนัดของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพผลในระยะเวลาและทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

2. ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ และส่วนหนึ่งดำเนินการตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งสถานศึกษามีขอบข่ายและภารกิจงานในการบริหารงานให้บรรลุผลตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งการบริหารวิชาการ มีความหมายและขอบข่ายภารกิจ พอสรุปได้ดังนี้

จูไรรัตน์ สดรุง (2539 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญของโรงเรียน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงมาตรฐานของคุณภาพการศึกษา เป็นกิจกรรมทุกชนิดที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า หมายถึงงานที่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการ ตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนพระราชทานกำหนดไว้ 8 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การจัดสื่อการเรียนการสอน การบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การดำเนินการด้านการวัดและประเมินผล

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2541 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานกิจกรรมทุกชนิดในสถาบันที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด งานวิชาการไม่ใช่เพียงแต่งานการเรียนการสอนเท่านั้นรวมถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และมีขอบข่ายงานวิชาการไว้

8 ประการ คือ การวางแผนงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การบริการ วิชาการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดระบบงานวิชาการ การนิเทศงานวิชาการ การวัดผล และประเมินผล และการพัฒนางานวิชาการ

ประชุม ผงผ่าน (2541 : 10) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการ บริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนด นโยบาย การวางแผนและจุดมุ่งหมายของการศึกษา

กมล ภูประดิษฐ์ (2545 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานการบริหารที่เกี่ยวกับการ พัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา การบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษาเป็นการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง ประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่น งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน งานเกี่ยวกับ การวัดผลประเมินผล การเรียนตามสภาพจริง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานการบริหาร สถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียน การสอน ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

นราภรณ์ คำหวาน (2544 : 9) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานกิจกรรมทุกชนิด ของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นับตั้งแต่งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ งานด้านการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผล และประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานอบรมทางวิชาการ

รัชชชัย อินอ่อน และคณะ (2545 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานการจัดเก็บ บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การกำกับ ดูแล การใช้ห้องสมุด การใช้เทคนิค การสอน การเตรียมการสอน การจัดห้องเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 84) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการ เป็นงานการบริหาร ปรับปรุง พัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดี

ธีระ รุณเจริญ (2550 : 93) ได้สรุปภาระหน้าที่การบริหารงานวิชาการ ไว้ 7 งาน คือ งานหลักสูตรและการสอน งานนิเทศการศึกษา งานกิจการและกิจกรรมนักเรียน งานสื่อ ห้องสมุด และเทคโนโลยีการศึกษา งานวัดผลประเมินผลและมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน งาน พัฒนาวิชาชีพครู งานการศึกษานอกระบบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็น ภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วย

เจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาคำเนิการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพและ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง โดยมีขอบข่ายงานดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือศึกษาวิเคราะห์เอกสาร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่นวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม นำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้ โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ

เครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางปฏิบัติ คือกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงานจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นสถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียน การสอน และการบริหารงานวิชาการส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอนจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและ การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่นการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติ คือสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงจัดตั้งและพัฒนา

แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกันส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือจัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาคำนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบ หลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษาประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษา ในสถานศึกษาคิดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศ งานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การ จัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษา ภายในเขตพื้นที่การศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือจัดระบบการแนะแนวทาง วิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ กระบวนการเรียนการสอนดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนใน สถานศึกษาคิดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาใน สถานศึกษาประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนว การศึกษากับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือ จัดระบบ โครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากำหนด เกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของ กระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาประสานงานกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน มีแนวทางปฏิบัติ คือศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชนจัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนา ทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัด การศึกษาส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน ท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นมีแนวทางปฏิบัติ คือ ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือ ในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของ บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอที่จะสรุปได้ว่า ภารกิจและการดำเนินการบริหารงานวิชาการที่สถานศึกษาคำเนินการนั้นครอบคลุมที่เกี่ยวข้องถึงการให้บริการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษาการแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการทุก ๆ ภารกิจให้เกิดประโยชน์ ให้กับผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2 การบริหารงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลง สามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรที่ได้มาอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้น ซึ่งการบริหารงบประมาณ มีความหมายและขอบข่ายภารกิจ พอสรุปได้ดังนี้

สมเดช สีแสง (2544 : 607) ได้ให้ความหมายของการบริหารงบประมาณ ไว้ว่า หมายถึง แนวทาง หรือแผนการดำเนินงาน สำหรับผู้ปฏิบัติในการดำเนินงานนั้น ๆ โดยให้เสียค่าใช้จ่ายให้น้อยที่สุด และสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานดังกล่าว นอกจากนี้ งบประมาณยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพได้อีกด้วย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับงานงบประมาณ มี 3 ขั้นตอนการทำงาน คือ การจัดตั้งงบประมาณ การบริหารงบประมาณหรือบริหารโครงการ และการรายงานผลการใช้งบประมาณ ส่วนแหล่งที่มาเงินงบประมาณที่โรงเรียนได้รับมี 2 ทาง คือ เงินงบประมาณแผ่นดิน และเงินนอกงบประมาณ ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับการบำรุงการศึกษา ต้องศึกษาถึงข้อจำกัดในการใช้ และการจ่ายเงินบำรุงการศึกษา การลงบัญชีเกี่ยวกับเงินนอกงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยวิธีตกลงราคามาตรับเทียบ ข้อ 19 และข้อ 39

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 39) การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหาร มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลง การให้บริการ สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้มาอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพโดยมีขอบข่ายงานดังนี้

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ มีแนวทางปฏิบัติ คือวิเคราะห์ และพัฒนา นโยบายทางการศึกษาการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษาคุณูปการทางการศึกษา นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน มีส่วนร่วมดำเนินการ การวิเคราะห์ความเหมาะสม การเสนอของบประมาณ

2. การจัดสรรงบประมาณ มีแนวทางปฏิบัติ คือจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ การโอนเงินงบประมาณ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด

3. การตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน มีแนวทางปฏิบัติ คือตรวจสอบ ติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือการจัดการทรัพยากร การระดมทรัพยากร การจัดหารายได้และผลประโยชน์ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

5. การบริหารการเงิน มีแนวทางปฏิบัติ คือเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษา การจ่ายเงิน การนำส่งเงิน การกักเงินไว้เบิกเหลืออมปี ให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด.

6. การบริหารบัญชี มีแนวทางปฏิบัติ คือการจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีแนวทางปฏิบัติ คือจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา การจัดหาพัสดุ การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 94) ได้สรุปภาระหน้าที่การบริหารงานงบประมาณ คืองานนโยบายและแผน งานงบประมาณ งานจัดหารายได้ งานบริหารทรัพย์สิน และผลประโยชน์ จากที่กล่าวมาข้างต้น พอที่จะสรุปได้ว่า การกึ่งและการดำเนินการบริหารงานงบประมาณ มีภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและเสนอของบประมาณ จัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การเบิกจ่าย การโอนเงินงบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การหารายได้และผลประโยชน์ บริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การกำหนดรูปแบบรายการ การควบคุม บำรุงรักษาและการจำหน่ายพัสดุ ซึ่งภารกิจการบริหารงบประมาณนี้เป็นงานที่ส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3 การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา ปฏิบัติงาน เพื่อสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ ความสามารถมีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อ การพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาของผู้เรียน เป็นสำคัญต่อไปซึ่งการบริหารงานบุคคล มีความหมาย และขอบข่ายภารกิจ พอสรุปได้ดังนี้

ธงชัย ต้นติวรณ์ (2540 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคล ไว้ว่า ภารกิจของผู้บริหารทุกคน และผู้ชำนาญการด้านบุคลากร โดยเฉพาะที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวง ที่เกี่ยวกับบุคลากรเพื่อให้ปัจจัยด้านบุคลากรขององค์กรเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพที่สุด

ชัยวัฒน์ บุณยทริก (2541 : 158) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นการ ดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลในหน่วยงาน นับตั้งแต่การแสวงหาและเลือกสรรบุคคลเข้าสู่หน่วยงาน การ บำรุงรักษา การพัฒนา ตลอดจนการให้พ้นจากตำแหน่งจากการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ เกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่ตั้งแต่การวางแผน การกำหนดแผนและความต้องการด้านบุคคล โดย ทั้งหมดนี้ต้องมุ่งที่จะให้บุคคลในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ด้วยความพึงพอใจ

วิษุตา หุ่นวิไล (2542 : 3) ได้สรุปการบริหารงานบุคคลไว้ว่า

1. การบริหารงานบุคคลเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อใช้คนให้เหมาะสม กับงานตามวัตถุประสงค์ และความต้องการของหน่วยงาน
2. ขอบข่ายการบริหารงานบุคคล กว้างขวางครอบคลุมตั้งแต่ การสรรหา การ เลือกสรรบุคลากรเข้าสู่หน่วยงาน จนกระทั่งพ้นจากการปฏิบัติงาน
3. การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผน กำหนดแผนและความต้องการด้านบุคลากร การสรรหา การพัฒนา การกำหนดสวัสดิการ และประโยชน์ เกื้อกูลการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่ง การโอนย้าย ไปจนถึงการพ้นจากการ ปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร

ปรีชา อ่วมปัญญา (2543 : 157) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานบุคคล เป็น กระบวนการเกี่ยวกับกำหนดนโยบาย การวางแผน การวางแผนข้อบังคับเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงาน เพื่อให้ได้มาที่ตัวบุคคล ใช้ประโยชน์ และบำรุงรักษาทรัพยากร มนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมีปริมาณเพียงพอ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

และกระบวนการดังกล่าวนี้รวมถึงหน้าที่ต่าง ๆ นับตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานจนออกจากงาน

พะยอม วงศ์สารศรี (2544 : 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคล ไว้ว่า กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลป์และกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจการพัฒนาธำรงรักษา ให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน รวมถึงการแสวงหาวิธีที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่ด้อยพ้นจากการทำงานด้วยเหตุผล ทุพพลภาพ เกษียณอายุหรือเหตุอื่นใดสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สมเดช สีแสง (2544 : 430) ได้กล่าวไว้ว่า มีผู้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคล ดังนี้

1. การปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง นับตั้งแต่การสรรหาคนเข้าทำงาน การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การ โอน การย้าย การฝึกอบรม การพิจารณาความคิดความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากงาน รวมทั้งการจ่ายบำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากราชการแล้ว

2. การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษามูลค่ากรไว้ และการใช้บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การวางแผนจัดการหน่วยงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคลากรในการทำงาน ได้แก่ การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การให้ค่าตอบแทน การประสานประโยชน์ และการธำรงรักษามูลค่ากรไว้ทั้งนี้ ได้สรุปภาระงานด้านบริหารบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า ควรจะมี 4 ประการ ได้แก่ การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ การมอบหมายงานบุคลากรต้องชัดเจน การสร้างขวัญและกำลังใจ/ การจัดสวัสดิการ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

รัชชัย อินอ่อน และคณะ (2545 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดครูเข้าสอน การกำกับดูแลเกี่ยวกับความประพฤติ การติดตามการปฏิบัติงาน การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ฉวีธรา เหล่าเขตร (2546 : 39) ได้สรุปภาระหน้าที่การบริหารงานบุคคลในการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในด้านที่สำคัญ ๆ 9 ด้าน ดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลัง หมายถึง การคาดคะเนเกี่ยวกับกำลังคนที่ต้องการในอนาคต เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีความสามารถในการปฏิบัติงาน และตรงตามภารกิจหน้าที่ และมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง หมายถึงการสรรหาบุคคลเพื่อที่จะได้มาปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายในการสรรหาบุคคล การวางโครงการสรรหาบุคคล การเสาะหาลำดับคน และการควบคุมการสรรหาบุคคล

3. การจัดทำทะเบียนประวัติ หมายถึง การจัดทำข้อมูลด้านต่าง ๆ ของบุคลากรในหน่วยงาน เช่น ประวัติบุคคล ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน ประวัติการจ้างงาน ซึ่งการจัดทำทะเบียนประวัติของบุคคลอาจบันทึกในแฟ้ม หรือมีการพัฒนาระบบข้อมูลประวัติบุคคลโดยใช้คอมพิวเตอร์

4. การบำรุงรักษาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการที่มุ่งเน้นให้บุคลากรของโรงเรียนมีความพึงพอใจ เต็มใจที่จะทำงานเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้กับโรงเรียนและปฏิบัติงานการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ การพิจารณาความดีความชอบ ค่าตอบแทนที่เหมาะสม และการดำเนินการเกี่ยวกับผลประโยชน์ของบุคลากร

5. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนและปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ เช่น มีการวางแผน พัฒนาบุคลากร การส่งเสริมพัฒนาบุคลากรด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดอบรมสัมมนา การศึกษาต่อ การศึกษาอู้งาน การศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารทางวิชาการ และมีการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

6. การจัดองค์กรในสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดโครงสร้างองค์กร แบ่งสายงานการรับผิดชอบในการบังคับบัญชา ควบคุมดูแล ติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จ

7. การส่งเสริมวินัยและการดำเนินการทางวินัย หมายถึง การดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับใด ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของข้าราชการให้สามารถปฏิบัติราชการไปด้วยความเรียบร้อย และการดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ทางกฎหมาย เมื่อบุคลากรถูกกล่าวหาว่าทำผิดวินัย เช่น การสืบสวน การตั้งเรื่องกล่าวหา การสอบสวน การให้พักราชการ และการให้ออกไว้ก่อน และการพิจารณาความผิดและการกำหนดโทษ เป็นต้น

8. การปกครองบังคับบัญชา หมายถึง การประสานสัมพันธ์ การควบคุมบังคับบัญชาให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหน้าที่เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การประชุมหัวหน้าหน่วยงานย่อยอยู่เสมอ การดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความยุติธรรมความเป็นกันเองกับครู นักเรียน และบุคคลทั่วไป มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจ ให้กำลังใจครูน้อย ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครู

9. การประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ระบบการติดตาม ตรวจสอบผล การปฏิบัติงานในหน้าที่ของบุคลากรว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่เพียงใด โดยพิจารณาจาก ปริมาณและคุณภาพของงานที่กำหนด เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการตัดสินใจของผู้บริหาร

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 95) ได้สรุปภาระหน้าที่การบริหารงานบุคคล คือ งาน วางแผนกำลังคนงานบรรจุแต่งตั้งและระบบทะเบียนบุคคล งานการประเมินการพัฒนามูลคและ งานวินัย งานสวัสดิการและกองทุนบุคลากร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 51) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของ สถานศึกษาเพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าใน วิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมี ขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง มีแนวทางปฏิบัติ คือ การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคน การกำหนดตำแหน่ง การขอลื่อนตำแหน่งบุคลากรทาง การศึกษาและวิทยฐานะข้าราชการครู
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง มีแนวทางปฏิบัติ คือดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุ บุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กรณีได้รับมอบ อำนาจจาก อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว การแต่งตั้ง ย้าย โอนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การบรรจุกลับเข้ารับราชการ การรักษาราชการ แทนและรักษาการในตำแหน่ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ มีแนวทางปฏิบัติ คือ การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่าย เงินเดือน ดำเนินการตามที่กระทรวงการคลังกำหนด เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทนอื่นดำเนินการ ตามที่กระทรวงการคลังกำหนดงานทะเบียนประวัติ งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การขอมิบัติร ประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ งานขอหนังสือรับรอง งานขออนุญาตให้ข้าราชการ ไปต่างประเทศ

งานขออนุญาตลาอุปสมบท งานขอพระราชทานเพลิงศพ การลาศึกษาต่อ ยกย่องเชิดชูเกียรติและให้ได้รับเงินวิทยพัฒน์ การจัดสวัสดิการ ดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้อง

4. วินัยและการรักษาวินัย มีแนวทางปฏิบัติ คือ กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง กรณีความผิดวินัยร้ายแรง การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ การเสริมสร้างและการป้องกันการกระทำผิดวินัย

5. งานออกจากราชการ มีแนวทางปฏิบัติ คือ การลาออกจากราชการ การให้ออกจากราชการการออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป การให้ออกจากราชการไว้ก่อน การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนานหรือเหตุทดแทน กรณีมีมลทินมัวหมอง กรณีได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาลหรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอที่จะสรุปได้ว่า การบริหารบุคคล เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การขอลื่อนตำแหน่ง การสรรหาและการแต่งตั้ง การย้ายการโอนการรักษาราชการแทนและการรักษาการในตำแหน่ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การเลื่อนขั้นเงินเดือน การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว การจัดทำและการเก็บทะเบียนประวัติ งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การขอมีบัตรประจำตัว วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ สถานศึกษาต้องพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีความเป็นมืออาชีพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ให้บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 การบริหารทั่วไป

การบริหารงานทั่วไปเป็นภาระงานที่มีความสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชนซึ่งก่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธา และการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนการจัดการและให้บริการ การศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ซึ่ง การบริหารทั่วไป มีความหมายและขอบข่ายภาระงาน สรุปได้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (2544 : 568) ได้กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไปในโรงเรียนเป็นงานประสาน สนับสนุนงานอื่น ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างราบรื่น และมีความสำคัญกับผู้บริหารอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องชี้บ่งถึงความสามารถในการบริหารงาน และเป็นการสร้างความเชื่อถือ ไว้วางใจ และความนิยมชมชอบให้เกิดแก่ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งขอบข่ายของงานประกอบด้วย งานสารบรรณ งานทะเบียนและรายงานงาน เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในอาคารและสถานที่ และงานประชาสัมพันธ์

ธีระ รุณเจริญ (2550 : 95) ได้สรุปภาระหน้าที่การบริหารงานทั่วไป คือ งานธุรการ และสารบรรณ งานกิจการ โรงเรียน งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานรักษาความปลอดภัย งานประชาสัมพันธ์ งานอนามัย งานชุมชน งานอื่น ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 64) การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการ การศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความ โปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมี ขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

1. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีแนวทางปฏิบัติ คือ จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง นำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการ และการประชาสัมพันธ์

2. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือ ประสานงานกับเครือข่ายการศึกษาเพื่อแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานการศึกษาของสถานศึกษา เผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกำหนดแผน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการแก่เครือข่ายการศึกษาของสถานศึกษาและของเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. การวางแผนการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือ แผนพัฒนาการศึกษาหรือแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาการศึกษาประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี

4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน มีแนวทางปฏิบัติ คือ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การจัดและพัฒนาศึกษาของสถานศึกษา ตามกรอบทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษา และตามความต้องการของสถานศึกษา แจ้งผลการศึกษาวิจัยของสถานศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ เผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยของสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาและสาธารณชนทราบ

5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ทันสมัยมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน มีแนวทางปฏิบัติ คือ กำหนดมาตรฐานและดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงานแต่ละด้านของสถานศึกษา ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาทั้งมาตรฐานการปฏิบัติงานและระบบการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยวางแผนและดำเนินการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการบริหารและพัฒนาศึกษาของสถานศึกษา

8. งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานับสนุนข้อมูล รับทราบหรือดำเนินการตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแล้วแต่กรณี

9. การดำเนินงานธุรการ ด้านการเงิน การคลัง บัญชี และพัสดุ มีแนวทางปฏิบัติ คือวางระบบด้านการเงิน การคลัง และการพัสดุของสถานศึกษาดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง และการจัดทำบัญชีตามระเบียบที่กำหนดขอเบิกจ่ายงบประมาณ ไปยังคลังจังหวัดผ่านเขตพื้นที่การศึกษา ตามระบบที่กำหนดกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณภายในสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนและระเบียบที่กำหนด

10. การอำนวยความสะดวกด้านบุคลากรจัดระบบการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการบริหารงานบุคคล ตั้งแต่การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย การพัฒนา สิทธิประโยชน์และสวัสดิการ ตลอดจนการดำเนินการทางวินัยตามบทบาทความรับผิดชอบของสถานศึกษา

11. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมบำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่นิ่ง คง ปลอดภัย เหมาะสม และพร้อมที่จะใช้ประโยชน์

12. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน มีแนวทางปฏิบัติ คือประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจ และจัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา เสนอสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

13. การรับนักเรียน มีแนวทางปฏิบัติ คือกำหนดเขตพื้นที่บริการการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา โดยประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษา โดยประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนด

14. การจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษาเสนอข้อมูลและความต้องการในการยุบรวม เลิกหรือเปลี่ยนแปลงสภาพสถานศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษา โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

15. การอำนวยการและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย มีแนวทางปฏิบัติ คือ สืบหาความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยกำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษา ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบ ตามความเหมาะสม และศักยภาพของสถานศึกษา รวมทั้งเชื่อมโยง ประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

16. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือกำหนดแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาในทุกด้าน ซึ่งครอบคลุมถึงการประสานความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถาบันสังคมและสถานศึกษาอื่นในการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาาร่วมกัน

17. การทัศนศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือวางแผนการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ดำเนินการนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

18. การส่งเสริมกิจการนักเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน

19. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือวางแผนการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาการประชาสัมพันธ์การศึกษาของสถานศึกษา

20. การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมที่จัดการศึกษา โดยให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน

และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน
สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

21. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น มีแนวทางปฏิบัติ คือ
ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ส่วนภูมิภาคในการจัดและพัฒนาศึกษาของ
สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดและพัฒนาศึกษาร่วมกัน

22. งานกำกับดูแลสถานศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผล
มีแนวทางปฏิบัติ คือจัดระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และการรายงานผลการพัฒนา
การศึกษาของสถานศึกษาจัดทำเกณฑ์มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การติดตาม ตรวจสอบ และ
ประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล
การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบที่กำหนดไว้รายงานผลการพัฒนาการศึกษาของ
สถานศึกษาให้สาธารณชนรับทราบ ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล
และการรายงานผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

23. การจัดระบบควบคุมระบบภายในหน่วยงาน มีแนวทางปฏิบัติ คือวางแผน
การจัดระบบการควบคุมภายในสถานศึกษาดำเนินการควบคุมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่
สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินกำหนดติดตามและประเมินผลการควบคุมภายในและรายงานให้
เขตพื้นที่การศึกษาทราบ

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอที่จะสรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่ทำให้
การสนับสนุนงานอื่น ๆ ในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาในทุกกระบวนการจัด
การศึกษา โดยเน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของงานเป็นหลัก เน้นความ โปร่งใส
เป็นธรรมและตรวจสอบได้ โดยการกระจายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
และเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่าย ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ ซึ่งมีขอบข่ายภารกิจ
ครอบคลุมหลายประการ ได้แก่ การดำเนินงานธุรการการพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูล
สารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ งานบริการสาธารณะ
งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การจัดสำมะโนผู้เรียน
การทัศนศึกษา และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ให้สามารถจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ได้บรรลุตาม
เป้าหมาย นโยบายของการจัดการศึกษาของรัฐ

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

1. ความหมายของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

มีผู้ให้ความหมายของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ไว้ดังนี้

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2541 : 81) ให้ความหมายของธรรมรัฐ หรือ Good Governance ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดไปในขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากเดิมเป็นการจัดการจากฝ่ายเดียว จากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ในลักษณะของการจัดการปกครอง (Governance) มาเป็นการเปลี่ยนแปลง การปกครองเป็นลักษณะที่เป็นการสื่อสารกับสองทาง ระหว่างภาครัฐกับสังคม

ไพโรจน์ พรหมสาสน์ (2541 : 16) กล่าวว่า Good Governance หมายถึง การบริหาร การปกครอง ที่มีการจัดสรรและบริหารจัดการทรัพยากรในการตอบสนองต่อปัญหาของประชาชน ได้เป็นอย่างดี โดยการบริหารการปกครองที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) โปร่งใส (Transparency) เสมอภาค (Eguity) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นธรรม (Rule of Law) และรับผิดชอบต่อประชาชน (Effectiveness Accountability)

วรภัทร โทษนะเกษม (2541 : 20) กล่าวว่า Good Governance คือ การใช้สิทธิของ ความเป็นเจ้าของ (Ower Rights) ที่จะปกครองดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่ เกี่ยวข้องในการบริหาร กรณีของภาครัฐ ผู้เป็นเจ้าของก็คือประชาชน ซึ่งใช้สิทธิของตนเองผ่าน การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ขณะผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาเพื่อกำกับดูแล ผู้บริหารประเทศ คือรัฐบาล ให้บริหารประเทศไปในทางที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชน

วรลักษณ์ มนต์เอื้อศิริ (2541 : 14) ให้คำอธิบายว่า ธรรมรัฐ หมายถึง การบริหาร จัดการประเทศที่ดีในทุกๆด้านและทุก ๆ ระดับ การบริหารจัดการดังกล่าวเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีหลัก คิดว่า ทั้งประชาชน ข้าราชการ และผู้บริหารประเทศ เป็นหุ้นส่วนในการกำหนดชะตากรรมของ ประเทศแต่การเป็นหุ้นส่วนไม่ใช่หลักประกันที่จะเกิดธรรมรัฐหรือ Good Governance ยังต้อง หมายถึง การมีกฎเกณฑ์ กติกาที่จะต้องทำให้เกิดความ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประสิทธิภาพ ความเป็นธรรมและมีมีส่วนร่วมของสังคม ในการกำหนดนโยบายการบริหาร

นฤมล ทับจุมพล (2543 : 64) กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาล ไว้ว่า หมายถึง การบริหารงานที่ดีและแปลว่า สุประศาสนการ หมายถึง การปกครองที่ดี และแปลว่า ธรรมรัฐ

ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน ที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดิน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม

ประเวศ วะสี (2544 : 4) ให้ความหมายของคำว่า ธรรมภิบาล คือ ความโปร่งใส ความถูกต้องของการดำเนินงานของภาครัฐภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ธรรมภิบาลเป็นพลังที่ผลักดันที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาของประเทศชาติ

รัชนา ศานติยานนท์ (2544 : 19) อธิบายความหมายของ Good Governance ว่า หมายถึงการบริหารจัดการที่จะทำให้งานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมโดยผู้ที่อยู่ในองค์กรทุกระดับมีความพึงพอใจ

เจริญ เจษฎาวัดย์ (2547 : 14) ได้กล่าวว่า คำที่ใช้ในความหมายเกี่ยวกับคำว่า หลักธรรมาภิบาล หรือ Good Governance นักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้นำมาใช้หลายคำ ได้แก่ การจัดการปกครอง ธรรมรัฐ ธรรมราษฎร สุประศาสน์การ การบริหารจัดการที่ดี ธรรมภิบาล บรรษัทภิบาลบรรษัทภิบาล การกำกับดูแลกิจการที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2545 : 7) กล่าวว่า ธรรมภิบาล หรือ Good Governance เป็นเรื่องที่ถูกสังคม ทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้วต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง กรอบในการบริหารจัดการขององค์กรต่าง ๆ และ Good Governance ได้เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยซึ่งมีการบัญญัติศัพท์ขึ้นมาใช้หลาย ๆ คำ อาทิเช่น ประชาธิปไตย ธรรมรัฐ ธรรมภิบาล ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น

พิทยา สุนทรวิภาค (2545 : 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไว้ว่าหลักธรรมาภิบาลหมายถึงการปกครองด้วยหลักการจัดการที่ดี

กรมการปกครอง (2545 : 96) กล่าวถึงความหมาย การบริหารงานตามหลัก ธรรมภิบาลไว้ว่า เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตราย ที่จะมามีในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกปัจจุบัน

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 3) ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักความมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ไว้ว่า หมายถึง ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติสุข

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543 : 12) ได้ให้ความหมาย หลักธรรมาภิบาล หรือ การจัดการที่ดีโดยหลักสากลจะประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ หมายถึง มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
2. ความโปร่งใส หมายถึง สาธารณะชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้
3. ความมั่นใจ หมายถึง การมีหลักการที่แน่นอน เป็นธรรมที่ทำให้สาธารณะชนมั่นใจ
4. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมใน

การดำเนินการในด้านกิจการของรัฐ

ไชยวัฒน์ คำชู (2545 : 44) กล่าวว่า การบริหารหลักธรรมาภิบาล เป็นการส่งเสริมและผลักดันให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาชนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมให้มีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบร่วมซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างหลักธรรมาภิบาล ได้แก่

1. การรับผิดชอบต่อ
2. ความโปร่งใส
3. การปราบปรามทุจริตและการประพฤติมิชอบ
4. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
5. กรอบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

อนันท์ ปันยารชุน (2546 : 63) ได้ให้ความหมายของธรรมรัฐไว้ว่า คือ ผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรม ซึ่งบุคคล และสถาบันทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้ กระทำลงในหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยธรรมรัฐ หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้จะ
ได้ผล

ธีรยุทธ บุญมี (2541 : 17) อธิบายว่า ธรรมรัฐคือกระบวนการความสัมพันธ์ (Interactivereleation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดิน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ การบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างรัฐบาล ประชาธิปไตยและฝ่ายสังคม เอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGOs) โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบาย (Shared policymaking) และการจัดการตนเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

จรัส สุวรรณเวลา (2546 : 5) กล่าวว่า ธรรมภิบาล หมายถึง การปกครองที่ดี (ธรรม = คือ ความถูกต้อง อภิบาล = ค้ำครอง ปกป้อง ดูแล บำรุงรักษา อภิ = สูงเหนือ ยิ่ง บาล = รักษา ปกครอง) ซึ่งเป็นหลักและวิธีการที่ใช้ได้กับประเทศ ชุมชน และองค์กร และธรรมภิบาลต้องมีหลักสำหรับยึดเหนี่ยว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการวัดผลสัมฤทธิ์ของการปกครองที่ดี สำหรับองค์กรมหาชนที่เป็นอิสระ ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม และต่อประชาคมเฉพาะในแต่ละกรณี เกณฑ์หรือ ข้อกำหนดการปกครองที่ดี ได้แก่ การเกิดสัมฤทธิ์ผลตามพันธกิจประกอบกับการดำเนินงาน โดยมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ถูกต้อง สมเหตุสมผล โปร่งใส และซื่อสัตย์สุจริต โดยมีการกระจายอำนาจ และการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนที่มีส่วนร่วมของประชาคมในองค์กร และมีดุลแห่งอำนาจในองค์กร

ชวลิต น้าพา (2547 : 53) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานตามหลักธรรมภิบาล ไว้ว่า หมายถึง กติกา หรือกฎเกณฑ์การบริหารงานการปกครองที่ดี เหมาะสมและเป็นธรรมที่ใช้ในการธำรงรักษาสังคมบ้านเมืองและสังคม อันหมายถึงการจัดการบริหารทรัพยากรและสังคมที่ดีในทุก ๆ ด้านและทุกระดับรวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการองค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน ชมรมและสมาคมต่าง ๆ นิติบุคคล เอกชน ภาคประชาสังคม

เชื้อ อินจินดา (2547 : 122) ได้กล่าวถึง พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตรา 6 ระบุไว้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ได้แก่การบริหารราชการให้บรรลุเป้าหมาย เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็นมีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

สรุป จากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีคำที่นำมาใช้หลายคำ อาทิ การจัดการปกครอง ธรรมนูญ ธรรมนูญ การบริหารจัดการที่ดี และระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น ซึ่งพอที่จะสรุปความหมายของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ได้ว่า หมายถึง การบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ ภายใต้หลักสำคัญ 6 ประการคือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

2. ความสำคัญของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการร่วมมือจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลนี้ หากมีการนำมาใช้ในหน่วยงานหรือในองค์กร จะนำมาซึ่งความสำเร็จและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเป็นการบริหารที่อยู่บนความชอบธรรม โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญดังนี้

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 29) กล่าวว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมาภิบาล เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน และเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ ให้ประเทศดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้ยังเป็นการบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขภาวะวิกฤติ และอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

จรัสศรี ทีปวิรัช (2545 : 33) ได้กล่าวว่า ธรรมชาติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง จะต้องเกิดขึ้นในองค์กรราชการ เป็นศูนย์การบริการภาครัฐ หากกลไกของรัฐ สามารถเดินได้อย่างถูกต้องบริสุทธิ์ยุติธรรมและโปร่งใส ก็จะนำพาให้ประชาชนได้รับการดูแล หรือได้รับบริการที่ดี สามารถเดินได้อย่างถูกต้องบริสุทธิ์ยุติธรรมและโปร่งใส ก็จะนำพาให้ประชาชนได้รับการดูแล หรือได้รับบริการที่ดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในส่วนรวมอย่างแท้จริง

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู (2545 : 76) กล่าวว่า ระบบการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทย หรือการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นเงื่อนไขสำเร็จของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นพื้นฐานสำคัญของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาก้าวหน้าทั้งหมด ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปฏิบัติในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในระยะเร่งด่วนรวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันและวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553 : 1) ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ว่า

1. เพื่อจัดระเบียบพฤติกรรมของสังคมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญให้ทุกภาคของสังคมได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจเอกชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ร่วมกันเป็นพลังในการพัฒนาประเทศและสังคมให้ยั่งยืนและร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันให้ประเทศสามารถบรรเทา ป้องกัน แก้ไขภาวะวิกฤตที่อาจมีขึ้นในอนาคต

2. เพื่อเร่งสร้างธรรมาภิบาลหรือระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในภาครัฐ โดยเน้นที่หน่วยงานราชการ โดยมีเป้าหมายในการสร้างคุณค่าสองลักษณะ คือ

2.1 เป็นกลไกสร้างเสริมความเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนผู้รับบริการ

2.2 เป็นกลไกที่มีระบบบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดีและชักนำให้ภาคอื่นในสังคมได้แก่ ประชาชน และธุรกิจเอกชน ร่วมกันพัฒนาบ้านเมืองด้วยความเต็มใจและเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม

สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (กรมการปกครอง, 2545 : 96) ได้มีการกำหนดนโยบายและวางระเบียบปฏิบัติราชการ เพื่อให้การจัดระบบบริการกิจการบ้านเมืองและสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักกฎหมาย

และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้สังคมสามารถมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในระบบบริหารกิจการดังกล่าวด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและให้โอกาสตรวจสอบได้ ตลอดจนขยายให้บริการภาครัฐไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างมาก บางเรื่องมีผลในทางขยายตัวและสร้างสรรค์ บางเรื่องมีผลในทางชะลอตัวหรือก่อให้เกิดผลกระทบทางที่ไม่พึงประสงค์จนบางครั้งเป็นภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงซึ่งภาควิชาการ และผู้ได้รับผลกระทบเห็นว่าสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการหย่อนประสิทธิภาพทางกลไกของการบริหารกิจการบ้านเมือง การบริหารราชการ การกำหนดนโยบายสาธารณะ และการทุจริต ประพฤติชอบในวงราชการอันเป็นความรับผิดชอบของภาคราชการทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ ขณะเดียวกันภาคประชาชนอันเป็นพลังสำคัญก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตื่นตัวและรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเพิ่มขึ้น หากความอ่อนแอและหย่อนประสิทธิภาพดังกล่าวไม่ได้รับการจัดการแก้ไขอย่างแท้จริงและรีบด่วน โอกาสที่จะนำพาประเทศฟื้นตัวจากวิกฤติข้อมเป็นไปได้น่ายาก ทั้งนี้อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศยิ่งขึ้นอีกด้วย จึงได้สร้างกฎเกณฑ์และกลไกที่ดีในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมเพื่อให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงสามารถส่งสัญญาณเตือนภัยและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถปรับเปลี่ยนกลไกและพื้นที่การทำงานและการประสานงานในภาครัฐและภาคเอกชนรองรับ ได้อย่างทัน่วงทีในเวลาที่มีปัญหา พัฒนาศักยภาพของนักวิชาการให้สามารถศึกษา ค้นคว้าและเสนอแนะแนวทางแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมอย่างถูกต้องกล้าหาญ และมีจริยธรรมปรับปรุงระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชนให้รวดเร็ว ชัดเจน และเป็นธรรม ขยายโอกาสของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองเพื่อร่วมกับภาครัฐในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาส่วนรวม ขจัดการทุจริตประพฤติมิชอบ และการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ใต้ตนหรือกิจการที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน โดยมีหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคของสังคม จำเป็นจะต้องร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในระยะเฉพาะหน้า ระยะกลาง และระยะยาวโดยต้องมีการปฏิรูปใน 3 ส่วน คือ

1. ภาครัฐ ต้องมีการปฏิรูปบทบาทหน้าที่ โครงสร้างและกระบวนการทำงานของหน่วยงาน และกลไกการบริหารภาครัฐให้เป็นกลไกการบริหารทรัพยากรของสังคมที่โปร่งใส ซื่อตรงเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสมรรถนะสูงในการนำบริการของรัฐที่มีคุณภาพไปสู่ประชาชน โดยเน้นการเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ให้ถือเอาประโยชน์ของประชาชนเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงานและสามารถร่วมทำงานกับประชาชนและภาคเอกชนได้อย่างราบรื่น

2. ภาคธุรกิจเอกชน ต้องมีการปฏิรูปและสนับสนุนให้หน่วยงานของเอกชนและองค์การเอกชนต่าง ๆ มีกติกาการทำงานที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ซื่อตรง เป็นธรรม ต่อลูกค้า มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีระบบตรวจสอบที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานการให้บริการร่วมทำงานกับภาครัฐและประชาชนอย่างราบรื่น และไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. ภาคประชาชน ต้องสร้างความตระหนักตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลถึงระดับกลุ่มประชาสังคมในเรื่องสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อเป็นพลังของประเทศที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการสร้างกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

โดยมีแนวทางปฏิบัติ ที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อจะให้เกิดกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีดังนี้

1. สร้างความตระหนักร่วมกันในสังคมเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์กลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

2. ออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งดำเนินการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

3. เร่งรัดให้เกิดการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูปการศึกษา

4. เร่งรัดแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

5. เร่งรัดสร้างมาตรฐานการดำเนินธุรกิจ

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เห็นควรใช้มาตรการ การเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งทำความเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

เร่งรัดการดำเนินการเพื่อออกกฎหมายตามรัฐธรรมนูญให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 89 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นองค์กรสำคัญในการประสานความคิดและสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน เพื่อช่วยกันสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน เร่งรัดดำเนินการตามแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ เพื่อพลิกฟื้นให้ภาครัฐเป็นพลังและอาวุธสำคัญในการนำชัยชนะมาสู่ประเทศ เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้พัฒนาต่อไปอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืนเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐอย่างเปิดเผย โปร่งใส และเข้าถึงง่าย ส่งเสริมและกำกับให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดแผนสร้างความโปร่งใส และป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบในระบบราชการ และรายงานผลการดำเนินการในรอบปีต่อคณะรัฐมนตรี สนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง และหน่วยงานของรัฐอื่น ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของธุรกิจเอกชน ส่งเสริม สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี โดยอาศัยกลไกตลาดและกำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งเสริมให้มีมาตรฐานที่ดีในการดำเนินธุรกิจ

เป้าหมายการพัฒนาภาครัฐมีขนาดและโครงสร้างที่เหมาะสม มีระบบและกลไกการทำงานรวมทั้งระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ สามารถวัดผลงานและผลการให้บริการของภาครัฐทั้งด้านความพอใจของประชาชนและต้นทุนการดำเนินงานได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนารายได้ของตนเองเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีระบบและกลไกสนับสนุนการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสการดำเนินงานของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคการเมือง โปร่งใสมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบต่อประชาชนและสังคมขึ้นธุรกิจของไทยสามารถแข่งขันกับต่างประเทศ ได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากภาครัฐอย่างครบครันในเวลาที่รวดเร็ว

แนวทางการพัฒนา เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ปราศจากการทุจริต บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ดังนั้น การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จำเป็นต้องให้ความสำคัญลำดับสูงกับการปฏิรูปภาครัฐให้เป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีคุณภาพ

การปรับเปลี่ยนระบบการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ คล่องตัว สอดคล้องกับนโยบายและแผนชาติและการปรับระบบ กลไกเพื่อสนับสนุนการกระจายอำนาจ ควบคู่กับการปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง โดยหมั่นกำลึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ควรดำเนินการ ซึ่งต้องปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐไปสู่แนวทางการบริหารจัดการที่ดี ให้สามารถเอื้ออำนวยต่อการทำงานของทุกภาคส่วนในการฟื้นฟูประเทศและการสร้างความแข็งแกร่งของระบบเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่กับการกระจายผลการพัฒนาสู่ประชาชนอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ กระจายหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บริการของรัฐสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงาน ร่วมตัดสินใจ และตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในทุกส่วนทุกระดับอย่างจริงจัง ทั้งในภาคการเมือง ภาครัฐ และภาคเอกชน ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงท้องถิ่นเพื่อสร้างสังคมใสสะอาด และต่อต้านพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม รวมทั้งในประชาชนมีส่วนร่วม ตรวจสอบความถูกต้องและเฝ้าระวังรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม การพัฒนา และเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการภาครัฐและระบบการเมืองที่โปร่งใส ปลูกจิตสำนึกของข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง นักธุรกิจ และประชาชน ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม เสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีของภาคเอกชน ประกอบธุรกิจโดยมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีระบบการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ รักษาผลประโยชน์ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม มีความโปร่งใส ปราศจากการเบียดบังผลประโยชน์ส่วนรวม และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ผลิต และผู้บริโภค เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ให้มีค่านิยมที่ถูกต้องมีภูมิคุ้มกัน รวมทั้งสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกของครอบครัวและชุมชนให้ดำเนินชีวิต โดยยึดทางสายกลาง มีความพอเพียง มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม และมีวินัย เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย เป็นที่เชื่อกันว่าหากประเทศไทยมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ปฏิบัติงานภาคราชการ เอกชน และประชาชน แล้วจะทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี และเกิดความเป็นธรรมในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง (สถาบันพระปกเกล้า. 2548 : 2)

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จึงมีความสำคัญ พอที่จะสรุปได้ว่า ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลเป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานและทุกองค์กร ไม่สามารถปฏิเสธที่จะนำมาสู่การปฏิบัติได้ เพราะการบริหารจัดการที่ดีหรือ

หลักสูตรรามาภิบาลนี้ ได้นำมาซึ่งการพัฒนาองค์กร และเป็นการทำงานที่มีระบบอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเอกชน หน่วยงานรัฐบาล หรือแม้แต่ภาคประชาชน หากมีการนำหลักสูตรรามาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานแล้ว ก็จะนำองค์กรนั้นสู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ แม้แต่การนำหลักสูตรรามาภิบาลนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ส่งผลให้โรงเรียนมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่สูงขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องนำหลักสูตรรามาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ประกอบด้วย หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า ทั้งนี้เพื่อการที่ผู้บริหารจะได้บริหารโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากภายนอก และนำมาซึ่งการให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน

3. องค์ประกอบของหลักสูตรรามาภิบาล

องค์ประกอบหรือ โครงสร้างของหลักสูตรรามาภิบาลเป็นแนวคิดหรือแนวทาง ในการปฏิบัติที่ องค์การต่างๆ ได้เสนอแนะไว้เพื่อเป็นหลักปฏิบัติงานให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายทั้งใน หน่วยงานขององค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐกิจเอกชน รวมทั้ง หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา องค์ประกอบหลักของหลักสูตรรามาภิบาลนั้นมี นักวิชาการองค์กรต่าง ๆ กำหนดไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 1) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรรามาภิบาล 9 ประการตามความหมายของกองทุนเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประกอบด้วยการมีส่วนร่วม ของประชาชน กฎหมายที่ยุติธรรม ความเปิดเผย โปร่งใส การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคมโลก การเมืองที่ชอบธรรม ความเสมอภาค ประสิทธิภาพและประสิทธิผล พันธะความรับผิดชอบต่อ สังคมและการมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ รายละเอียดของแต่ละประเด็นมีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและ หญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือ ทางอ้อม โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ที่มีอำนาจโดยชอบธรรม (Legitimate Intermediate Institution)
2. กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) คือ การปกครองประเทศจะใช้กฎหมาย เป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้อยู่ในประเทศต้องมีความ ยุติธรรมและถูกนำไปบังคับใช้กับทุกคนรวมทั้งกลุ่มต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน
3. ความโปร่งใส (Transparency) คือกระบวนการทำงานอย่างมีกฎ กติกาต่าง ๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสังคมสามารถถ่ายทอดได้อย่างอิสระ

(Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึง และรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามกฎหมายที่บัญญัติ

4. การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) ได้แก่ การที่จะทำการตัดสินใจดำเนินนโยบายใด ๆ ของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) อย่างกว้างขวางบนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

5. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) หมายถึง มีกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่นการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ การมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม การมีระบบราชการที่สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้ การมีกระบวนการที่เปิดเผยมทรัพย์สิ้นและหนี้สินของนักการเมือง การมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ได้สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ร่ำรวยผิดปกติ

6. ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันที่จะเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ในสังคม เช่น โอกาสการพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการโดยเท่าเทียมกัน

7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) กระบวนการและสถาบันต่าง ๆ เช่น รัฐบาลจัดสรรใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวมรวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อประโยชน์สูงสุด

8. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใด ๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสังคมในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้ที่มีส่วนได้เสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม เป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าของสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

9. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) คือ การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศ มีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 33) กล่าวถึง องค์ประกอบและกระบวนการของธรรมาภิบาล ว่าประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมของสาธารณะ (Public Participation)
2. ความสุจริต ความโปร่งใส (Honesty and Transparency)
3. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability)

4. กฎเกณฑ์ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability)

สตจิต นิमितกุล (2543 : 13) กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่กระทรวงมหาดไทยยึดถือ 11 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมของทั้งประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน
2. ความยั่งยืน (Sustainability) เป็นการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมือง ชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ
3. ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งชอบธรรม (Legitimacy) ประชาชนให้การยอมรับ(Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งจะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน
4. มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผย ชัดเจน และ เป็นไปตามที่กำหนด
5. ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติและมีระบบการรับเรื่องร้องทุกข์อย่างชัดเจน
6. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการที่จะพัฒนาบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน
7. ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสทั้งสตรีในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น
8. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับต่อทัศนคติที่หลากหลายรวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หากจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน ได้
9. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of law) พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

10. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

11. การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) ในการควบคุมให้อินงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุดหรืองานบางอย่างจะต้องแปรรูปให้ออกชนดำเนินการแทน

เกษม วัฒนชัย (2544 : 2) ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาล มีองค์ประกอบดังนี้

1. เป้าหมายสอดคล้องต่อความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน (Relevance) จะทำกิจกรรมอะไร ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต้องเป็นประโยชน์

2. มีความโปร่งใส (Transparency) กระบวนการดำเนินการต่างๆต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ อธิบายได้

3. ทุกขั้นตอนมีผู้รับผิดชอบ (Accountability)

การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่องค์การสหประชาชาติกำหนดหลัก ปฏิบัติธรรมาภิบาล ไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งชายหญิงคือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้างความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

2. การปฏิบัติตามกฎ ธรรมาภิบาลต้องการความถูกต้อง ตามกรอบของกฎหมาย ไม่เลือกไม่ปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชน โดยเท่าเทียมกัน ทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน

3. ความโปร่งใส ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา สิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริตและคอร์รัปชัน ได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงาน โดยการนำเสนอข่าวสารให้แก่สังคมได้รับทราบ

4. ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบเป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงาน กล่าวที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ

5. ความสอดคล้อง ความสอดคล้องต้องกันเป็นการกำหนดและสรุป

ความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและ ความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมนั้น ๆ ด้วยวิธีการ เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก่อน

6. ความเสมอภาค ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึง ได้รับจากรัฐบาล ทั้งการบริการด้านสวัสดิการ ตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ

7. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่โดย การผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

8. การมีเหตุผล การมีเหตุผลเป็นความต้องการของทุกในสังคม ประชาชนทุก คน ต้องตัดสินใจและความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองด้วยเหตุด้วยผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อำปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมายและความโปร่งใส

อมรา พงศาพิชญ์ (2544 : 94) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ Good Governance คือ

1. การทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผล (Accountability)
2. การมีส่วนร่วม (Participation)
3. สามารถคาดการณ์ได้ (Predictability)
4. มีความโปร่งใส (Transparency)
5. มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 ข้างต้น

สำนักงานนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติ สำหรับการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้นระเบียบนี้มีผล บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2542 ทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติและรายงานผลต่อ คณะรัฐมนตรีและรัฐสภา หลักยึดในการสร้างระบบบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี (สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2544 : 13) ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่ง ครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมสร้าง ความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้จักถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมี ส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ

และกระแสโลกยุคปัจจุบันในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 9) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการตรากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุปคือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่กระทำกันตามอำเภอใจ หรืออำนาจของบุคคล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองประเทศ หรือรัฐจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐาน และทุกคนเคารพกฎหมายโดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศนั้นต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในระดับประเทศหมายถึง กระบวนการเสนอร่างกฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ เป็นไปด้วยความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้นจะต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ บังคับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในระดับภาครัฐ เช่น กฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ พัสดุ และการบริหารงานบุคคล ซึ่งจะต้องพัฒนาปรับปรุงตามแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ เพื่อให้เนื้อหาทันสมัยและเอื้อต่อการบริหารจัดการที่คล่องตัว และรับผิดชอบต่อผลงานและประชาชนของแต่ละองค์กร ในระดับองค์กร หมายถึง กฎ กติกา ที่ใช้ในการบริหารงานภายใน เช่น การมาทำงานตรงเวลา การให้บริการแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงข้อตกลงในการสับเปลี่ยนหน้าที่ภายในองค์กร

สุดจิต นิมิตรกุล (2543 : 4) ได้ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม เป็นการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัย มีความเป็นธรรม

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542 : 24) ได้ให้ความหมายว่า กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใสและตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การยึดและปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับของราชการมีการวางแผน กำกับ ติดตาม การดำเนินการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร บุคลากรต้องมีส่วนร่วม ในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ ต้องเป็นที่ยอมรับของบุคลากร และถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาค กฎ ระเบียบและแนวปฏิบัติมี

การปรับปรุงให้ทันการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย มีมาตรการ การรักษาระเบียบวินัยให้ชัดเจน ในการดำเนินงานตามระเบียบและแบบแผนของทางราชการ

2. หลักคุณธรรม

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 10) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ อุทิศตนและเสียสละ ชยัน อุดหนุน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542 : 24) ได้ให้ความหมายว่า คือ การร้องเรียน การร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติต้องยึดมั่นในความถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์ อุทิศตนและเสียสละ มีความเสมอภาคและเป็นธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรม ยกย่อง เชิดชูเกียรติ บุคลากรที่มีผลงานดีเด่นหรือมีการสร้างคุณงามความดีเป็นที่ปรากฏ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

3. ความโปร่งใส

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดย ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ ประชาชนเข้าถึงและรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการ ได้ตามกฎหมายบัญญัติ

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใสของข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับความเป็นจริง ข้อเท็จจริงของการดำเนินการและความสามารถตรวจสอบ ได้มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542 : 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใสขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ส่วนราชการจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนหรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกณฑ์ในการใช้ดุลยพินิจของส่วนราชการที่มีความสัมพันธ์และชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการที่มีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความโปร่งใสหมายถึง การทำงานให้มีความโปร่งใสมีการวางแผนปฏิบัติงาน กำกับ ควบคุม ดูแล เก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดและมีความโปร่งใส มีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์ กติกาต่างๆที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบได้ ผลการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดมีความโปร่งใส โดยทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบได้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

4. หลักความมีส่วนร่วม

เสนห์ จามริก (2543 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่ายและยังอาจเป็นการปูพื้นฐานความมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลายและได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนจะมีประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป

กรรณิการ์ ชมดี (2544 : 20) ได้กล่าวไว้ว่า ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2547 : 183) ได้กล่าวไว้ว่าการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

สำนักนายกรัฐมนตรีน (2542 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

ถวิลวดี บุรีกุล (2542 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า ระดับขั้นของการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปประกอบด้วย การให้ข้อมูล การเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกัน การร่วมกันปฏิบัติและการควบคุมติดตามโดยประชาชนเป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียว ไปจนถึงสื่อสารสองทางที่เป็นการปรึกษาหารือ

ร่วมติดตามควบคุมซึ่งนับเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมสูงสุด แต่จำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องมายน้อยแล้วแต่ระดับชั้น

สถาบันพระปกเกล้า (2544 : 35) ได้กล่าวไว้ว่า หากพิจารณากระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นพลวัตรเราอาจแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม

2. การปฏิบัติหรือการดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ การตัดสินใจ

3. การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

4. การติดตามประเมินผล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ตัดสินใจ ในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม และบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบ โดยมีการนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพ

5. หลักความรับผิดชอบ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจใด ๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องกระทำ โดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนกระทำต่อสาธารณะชนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 2) ได้ให้ความหมายว่า เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจจากผู้ใช้บริการคือ ประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

สำนักนายกรัฐมนตรีน (2542 : 12) ได้ให้ความหมายว่า การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหา และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลดีและเสียจากการกระทำของตน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจ ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบงานและให้สอดคล้องกับ โครงสร้าง การบริหารงานที่กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานตามระเบียบและหลักเกณฑ์โดยมีการวางแผน ปฏิบัติการ การจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการ มีการควบคุม กำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ รายงานผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริม สนับสนุน ให้สามารถปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จสอดคล้องตามเป้าหมาย ตามกรอบการบริหารงาน อย่างมีประสิทธิภาพ และทันเวลาที่กำหนด

6. หลักความคุ้มค่า

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542 : 24) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 13) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารจัดการและ ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงค์ให้มีการประหยัดใช้ ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์และบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่าและเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยมีการควบคุม กำกับ ติดตาม การใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการ และมีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้สั้นหรือมี ขั้นตอนที่น้อยลง ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย กำหนดมาตรการการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่า เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรให้มีใช้วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า พร้อมทั้ง ดูแลรักษา ปรับปรุง ทรัพยากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในองค์ประกอบของธรรมาภินิชาลนั้น หมายถึง แนวทาง ในการปฏิบัติที่นักวิชาการได้เสนอแนะไว้เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติงานให้เกิดความเป็นธรรม แก่ทุกฝ่าย ถึงแม้จะมีการกำหนดองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป แต่ในองค์ประกอบที่แตกต่างกัน นั้นก็มีองค์ประกอบร่วมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นรากฐานของธรรมาภินิชาล ได้แก่ ประกอบด้วย หลัก 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลัก ความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ซึ่งภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และสังคมจะต้องร่วมกันสร้างและพัฒนา ให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อสันติสุขและสร้างความเสมอภาคให้สังคมอย่างยั่งยืน ในการวิจัยครั้งนี้จึง ยึดองค์ประกอบของธรรมาภินิชาลดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การยึดและปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของราชการมีการวางแผน กำกับ ติดตาม การดำเนินการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร บุคลากรต้องมีส่วนร่วม ในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ ต้องเป็นที่ยอมรับของบุคลากร และถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาค กฎ ระเบียบและแนวปฏิบัติมีการปรับปรุงให้ทันการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย มีมาตรการ การรักษาระเบียบวินัยให้ชัดเจน ในการดำเนินงานตามระเบียบและแบบแผนของทางราชการ

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติต้องยึดมั่นในความถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์ อุทิศตนและเสียสละ มีความเสมอภาคและเป็นธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องถึงงานบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรม ยกย่อง เชิดชูเกียรติ บุคลากรที่มีผลงานดีเด่นหรือมีการสร้างคุณงามความดีเป็นที่ปรากฏ ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การทำงานให้มีความโปร่งใสมีการวางแผนปฏิบัติงาน กำกับ ควบคุม ดูแล เก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดและมีความโปร่งใส มีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่างๆเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบได้ ผลการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดมีความโปร่งใส โดยทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบได้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

4. หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ตัดสินใจ ในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม และบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบ โดยมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบงานและให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารงานที่กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานตามระเบียบและหลักเกณฑ์โดยมีการวางแผนปฏิบัติการ การจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการ มีการควบคุม กำกับ ติดตาม การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ รายงานผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริม สนับสนุน ให้สามารถปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จสอดคล้องตามเป้าหมาย ตามกรอบการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และทันเวลาที่กำหนด

6. หลักรวมคุณค่า หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยมีการควบคุม กำกับ ติดตามการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการ และมีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้สั้นหรือมีขั้นตอนที่น้อยลง ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย กำหนดมาตรการการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรให้มีใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า พร้อมทั้ง ดูแลรักษา ปรับปรุง ทรัพยากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

4. ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมเนียมปฏิบัติ” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักธรรมเนียมปฏิบัติ อาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาซึ่ง ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 6)

สำหรับธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษานั้น (เกษม วัฒนชัย. 2546 : 1) ได้กล่าวถึงหลักธรรมเนียมปฏิบัติกับการบริหารการศึกษาไว้ว่า

1. การบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย งบประมาณที่ได้มาต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะคอร์รัปชันไม่ได้ ตรงนี้เป็นหลักธรรมเนียมปฏิบัติที่สำคัญ

2. กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ประสิทธิผล (Effectiveness)

3. ทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส (Transparency) และมีเหตุผล (Reasonableness) เรื่องความมีเหตุผล นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมี 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

3.1 ทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา

3.2 ทำอะไรต้องมีเหตุผล

3.3 มีภูมิคุ้มกัน

4. ต้องมีระบบรับผิดชอบต่อผลการบริหารการศึกษา (Accountability) ต้องสร้างระบบให้มีคนรับผิดชอบ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาต้องรับผิดชอบ ถ้าสร้างตรงนี้ได้ เชื่อว่าระบบจะมีธรรมาภิบาลและสามารถขับเคลื่อน ไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 6) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ไว้ว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ ธรรมาภิบาล ” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วยหลักดังกล่าวได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 12) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จ ในการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเหมาะสมและมีแนวทางการบริหารสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการ โรงเรียน การบริหารจะต้องเป็นรูปแบบใหม่ เพราะประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา โดยจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรวิชาการ และข้อมูลสารสนเทศจัดการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ประสานและสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ เพื่อทุกฝ่ายจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและได้กล่าวถึงเงื่อนไขความสำเร็จในการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษา มีเงื่อนไขดังนี้

1. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม
2. โปร่งใสในการดำเนินการพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ
3. มุ่งคุณภาพ / ประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นที่ตั้ง
4. ฟังตนเองเป็นหลัก
5. ทำงานด้วยความรับผิดชอบ
6. หน่วยงาน/ องค์กรที่เกี่ยวข้องให้อิสระในการดำเนินการ
7. เน้นการบริหารโดยองค์คณะบุคคล / คณะกรรมการ
8. จัดให้มีสารสนเทศครบถ้วน
9. ประกันคุณภาพการศึกษา
10. ประเมิน ตรวจสอบเป็นระยะ ๆ

ดังนั้น ในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้หลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 หลัก (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2544 : 13) และชี้ให้เห็นว่าในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ระบบการบริหารจัดการที่มีอยู่ปรับไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบบริหารจัดการที่ดีที่เน้นการพัฒนาคนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เนื่องจากเครื่องมือและระเบียบกลไกการบริหารจัดการแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์และแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ประเทศไทยจำเป็นต้องวางระเบียบกลไกใหม่ในการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ รวมทั้งความ โปร่งใสและตรวจสอบได้ ดังนั้น การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะช่วยให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีตาม โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนจะช่วยในการพัฒนาปรับปรุงงานที่กำลังดำเนินการหรือ วางแผนดำเนินการพัฒนาในอนาคต โดยเน้นผลการปรับปรุงการบริหารงานให้สอดคล้องกับ หลักธรรมาภิบาล (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545 : 25)

จึงสรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา มุ่งให้มีการใช้กฎระเบียบอย่างเป็นธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง เน้นความ โปร่งใสในการปฏิบัติงาน สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถตรวจสอบได้ มีเหตุมีผล มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก มีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ พร้อมยอมรับผลการกระทำของตน บริหารจัดการ โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 5 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษาเมื่อคราวประชุม ครั้งที่ 2/2553 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 จึงกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหาร และจัดการศึกษาสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัด 56 โรงเรียน ในท้องที่จังหวัดหนองคาย รวม 17 อำเภอ จัดตั้งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตั้งอยู่ที่ อาคารศาลากลางจังหวัดหนองคาย ชั้น 3 ศูนย์ราชการ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สภาพทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางชั้น 3 อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 43000 มีพื้นที่ให้บริการ 17 อำเภอ คือ เมืองหนองคาย ท่าบ่อศรีเชียงใหม่ สังคมโพธิ์ชัย ชะพิสัย ปากคาด เซกา บึงกาฬ ศรีวิไล บึงโขงหลง บุ่งคล้า พรเจริญ สระใคร โพนธาก เฝ้าไร่ รัตนวาปี มีสถานศึกษาในสังกัด 56 โรงเรียน ปีการศึกษา 2553 มีนักเรียนทั้งสิ้น 42,195 คน มีข้าราชการครูทั้งสิ้น 1,560 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. 2553 : 2)

ภารกิจขององค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีภารกิจหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินการของคณะอนุกรรมการและพัฒนาการศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่ การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจกรรมภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็น หน้าที่ของหน่วยงานใด โดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ได้ดำเนินงานตามภารกิจ (Function) ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและกำหนดกรอบทิศทางการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2554 โดยความร่วมมือจากหน่วยงานในสังกัด จึงกำหนดทิศทางการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. พัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับ โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
3. ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระสูงขึ้น
4. ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็ม ตามศักยภาพ
5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
6. พัฒนาผู้บริหารในการจัดการศึกษา โดยใช้ SBM และการบริหารงาน โดยยึด หลักธรรมาภิบาล
7. สร้างความเข้มแข็งให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ภายใต้ หลักการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นพลังขับเคลื่อนการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

พันธกิจ (Mission)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คู่คุณธรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์ (Goals)

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
2. ประชากรวัยเรียน ทุกคนได้รับโอกาสในการจัดการศึกษา 15 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
3. สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ
4. ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระหลักให้สูงขึ้น
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

กลยุทธ์ (Strategy)

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
  2. ปูปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึก ในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  3. ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
  4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
  5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
- 1 คำนิยาม
1. มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร รองรับการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ให้ได้คุณภาพมาตรฐาน

2. คงความเป็นเอกลักษณ์ไทย ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งมั่น
พากเพียร และมีใจรักความสามัคคี

3. ปฏิบัติงานยึดหลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส และสามารถ
ตรวจสอบได้

4. การศึกษามุ่งไปที่โรงเรียน ครู และนักเรียน เป็นเป้าหมายหลักสำคัญ

5. ให้บริการแบบกัลยาณมิตรด้วยจิตสาธารณะ

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ปรับวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติและการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่
เอื้อต่อการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่
กำหนดไว้ในจุดเน้นการพัฒนา

2. ส่งเสริมการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างเป็น
ระบบและใช้วงจรการพัฒนา PDCA ต่อเนื่อง

3. เชื่อมโยงความสำเร็จของการทำงานกับการบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน

4. เป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
ของหน่วยงาน

5. บริหารจัดการ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและยึดหลักธรรมาภิบาล

6. สถานศึกษาทุกแห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนิน โครงการเรียนฟรี ได้อย่าง
มีคุณภาพ 100 %

7. ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

นโยบายการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 21 มีนโยบายในการกระจายอำนาจและ
สร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาในสังกัด เพื่อสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานตาม
จุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545 ดังนี้

1. ส่งเสริมให้สถานศึกษาและบุคลากรในสังกัดปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย
หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำ
สารสนเทศเพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากร ได้เกิดความรู้และเข้าใจ

2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับ
เป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาเอง และเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบ

3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้สถานศึกษาในสังกัดจัดวางระบบควบคุมภายใน มีการพัฒนาระบบและรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
4. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้สถานศึกษาในสังกัด จัดทำตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการและมีการประเมินผลรายงานอย่างต่อเนื่อง
5. จัดอบรมปฏิบัติธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารได้ทบทวน และเรียนรู้ธรรมสำหรับผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง
6. ส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารจัดการศึกษาโดยยึดหลัก “คุณธรรมนำความรู้” โดยจัดอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ เพื่อนำความรู้สู่การปฏิบัติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ภาวิณี ชินคำ (2548 : 101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานด้วยหลัก ธรรมาภิบาล ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษา โดยรวมมีปัญหาการบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลในหลักพื้นฐานทั้ง 6 หลัก พบว่า มีปัญหาการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากสูงลงไปที่ต่ำ ตามอันดับดังนี้ คือ อันดับ 1 หลักนิติธรรม อันดับ 2 หลักคุณธรรม อันดับ 3 หลักความโปร่งใส อันดับ 4 หลักความคุ้มค่า อันดับ 5 หลักการมีส่วนร่วม อันดับ 6 หลักความรับผิดชอบ

ประเสริฐ อาสนาทิพย์ (2549 : 86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่ม โรงเรียนคงมูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความ โปร่งใส 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่ม โรงเรียนคงมูล พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ทั้งผู้บริหาร ผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาล ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่าโดยรวมทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทุกด้าน 4) ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตาม
 หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กลุ่ม โรงเรียนดงมูลพบว่า มีข้อเสนอแนะ จาก
 ค่าความถี่และค่าร้อยละ ที่มีค่าสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การปฏิบัติงานตามหลักนิติธรรม การปฏิบัติ
 ตามหลักคุณธรรม การปฏิบัติตามหลักความมีส่วนร่วม การปฏิบัติตามหลักความรับผิดชอบ

ชนันชัย รัตน์ไทรแก้ว (2549 : 181) ได้ทำการวิจัย การประเมินการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
 พบว่า โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับ
 มาก เมื่อพิจารณาการบริหารงาน โรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ซึ่งอยู่ในแต่ละหลักของธรรมาภิบาล พบว่า
 ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารงบประมาณ รองลงมา คือ ด้าน
 การบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และ ด้านงานวิชาการ ตามลำดับ ผล
 การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตาม
 ขนาดโรงเรียน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหาร โรงเรียนพบว่า ในภาพรวมและใน
 แต่ละหลักไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในหลักความคุ้มค่าในเรื่องของการได้รับ
 รางวัลด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมงานวิชาการ ระหว่าง โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาด
 กลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ รวมทั้งประสบการณ์ในการบริหาร โรงเรียน ต่ำกว่า 10 ปี และสูง
 กว่า 20 ปี แตกต่างกัน

ชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ (2549 : 67) ทำการวิจัย การศึกษาการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน พบว่า 1) การบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
 โดยรวม และรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารตาม
 หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ตามความคิดเห็น
 ของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรี กับวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มี
 ความคิดเห็น โดยรวมต่อการบริหารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อ
 พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความรับผิดชอบต่อครูมีความคิดเห็นแตกต่าง
 กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และ
 ด้านหลักการมีส่วนร่วมครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติ
 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ตาม
 ความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวมและ

รายด้านไม่แตกต่างกัน 4) การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับช่วงชั้นที่สอนต่างก็มีความคิดเห็น โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

สุรินทร์ ส่งแสง (2549 : 51) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรัง เขต 2 พบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรัง เขต 2 ตามตัวแปรอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน เรียงลำดับดังนี้ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า

เฉลิม เทียงสงค์ (2549 : 82) ได้ทำการวิจัย การศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ในระดับปานกลางทั้งโดยรวมและรายด้าน และข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่เกิน 10 ปี มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรม การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 น้อยกว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกิน 10 ปี

ไพฑูรย์ บัวชนิด (2550 : 148) ได้ทำการวิจัย การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการ พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วมตามลำดับ สำหรับการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิจัย โนนทิง (2550 : 118) ทำการวิจัย สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า 1) สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใสและอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า 2) ข้าราชการครูที่มีหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 3) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้านพบว่า หลักความคุ้มค่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

พรหมเมศวร์ คำผาบ (2550 : 71) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า

1) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักนิติธรรม 2) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ครูผู้สอน 3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ภาพรวมและรายด้าน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทั้ง 3 ขนาด มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดใหญ่

จําแนก นําหนองตุม (2550 : 82) ทำการวิจัย การนำหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ทวี คำเรืองศรี (2551 : 104) ทำการวิจัย ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า 1) การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความเห็นผู้ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 4 กลุ่ม แล้วพบว่า มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่พบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนมีค่าระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมมากกว่ากลุ่มอื่นเรียงความเห็นจากมากไปน้อย ได้แก่ 1. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่คัดเลือกมาจากชุมชน 2. ครูผู้สอน 3. ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลของการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลรายด้านตามความเห็นของผู้ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักความมีส่วนร่วมไม่มีความแตกต่างกัน การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบและความคุ้มค่า พบว่า มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่แล้ว พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษามีค่าระดับการปฏิบัติมากกว่ากลุ่มผู้ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอื่น ๆ ทุกด้าน ในขณะที่กลุ่มครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่คัดเลือกมาจากชุมชนและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในระดับการปฏิบัติมากแต่ไม่ต่างกันทางสถิติ

อรรถัย แสงทอง (2551 : 97) ทำการวิจัย หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงาน สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน พบว่าการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต ตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาล ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลัก ธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การนำหลักการและแนวการบริหาร สถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง 6 งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี มี ความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด

อัมพร พุดมี (2551 : 127) ทำการวิจัย การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า 1) การบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูมีความ คิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง โดยรวมและรายด้าน โดยผู้บริหาร สถานศึกษามีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านที่มีการปฏิบัติมากตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักนิติธรรม ส่วนข้าราชการครูมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านที่มี การปฏิบัติมากตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส และหลักความรับผิดชอบ 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านหลักคุณธรรมความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาด แตกต่างกัน โดยรวมพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษา มี การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทินกร อัครศรีชัยโรจน์ (2551 : 119) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนเกี่ยวกับ

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 5 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอน ที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ พบว่า ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นัยนา เจริญพล (2552 : 103) ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวม พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นในระดับ มากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความรับผิดชอบ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือหลักการมีส่วนร่วม 2) ผลการการเปรียบเทียบ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามประเภทของสถานศึกษาระหว่างกลุ่มวิทยาลัยเทคนิค,อาชีวศึกษากับกลุ่มวิทยาลัยการอาชีพ, สारพัตช่าง, เกษตรฯ โดยรวม พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านหลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บงอร จันกรม (2552 : 143) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 สมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหาร โรงเรียนโดยใช้หลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ
 มากทุกด้าน โดยหลักนิติธรรมอยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า
 หลักคุณธรรม หลักความมีส่วนร่วม ส่วนหลักความโปร่งใสอยู่ในลำดับสุดท้าย และการเปรียบเทียบ
 เทียบความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของ โรงเรียน ต่อ
 การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร พบว่าในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อ
 พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
 การบริหารโรงเรียนตามหลักความคุ้มค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สามารถ อภิสันต์ (2553 : 118) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้
 หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสรุปเป็น 6 หลัก คือ 1) จากการวิจัยพบว่า แนวทาง
 การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีความถูกต้องตามแนวคิด เหมาะสม
 และเป็นไปได้ ทั้ง 4 ด้าน 6 หลัก 68 รายการ โดยแนวทางการปฏิบัติในด้านการบริหารงานวิชาการ
 ตรงกับแนวคิด มีความเหมาะสมและเป็นไปได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เถลิ้มชัย สมท่า (2547 :
 119) การบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู
 ปฏิบัติการสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้
 หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม
 หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่าและหลักความโปร่งใส

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ไลน์ (Lynn, 1996 : 115) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐานการมี
 ส่วนร่วมตัดสินใจในโรงเรียนมัธยมศึกษาของมลรัฐเวอร์จิเนีย : ใครคือผู้ตัดสินใจที่แท้จริง พบว่า
 การบริหารงานโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐาน กำลังจะเกิดขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาของชุมชนในพื้นที่
 เพื่อการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว
 นอกจากนี้การบริหารโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐานยังมีอยู่โดยไม่มีในนโยบายของคณะกรรมการ
 การบริหาร

โรส (Rose. 1997 : 118) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการวางแผนของครูในสามรูปแบบของการกระจายอำนาจในโรงเรียน พบว่า ครูที่มีการตัดสินใจอย่างตรงไปตรงมาจะมีผลกระทบต่อการทำงานของพวกเขา แม้ว่าโรงเรียนจะพบว่าครูมีขวัญกำลังใจเพิ่มขึ้น มีจิตวิญญาณ ความเป็นมืออาชีพ และการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดีขึ้นมีประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และภาระความรับผิดชอบ และประโยชน์ที่สำคัญสูงสุดคือ การให้โอกาสครูร่วมมือกันในการทำงานให้ดีขึ้นอย่างมูมานะ ในขณะที่อุปสรรคการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในรูปแบบของเวลาที่มอบหมายงาน วงจรของระดับการตัดสินใจที่เพิ่มขึ้น

บลูเมิล (Blumel. 2000 : 125) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ความร่วมมือกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ (ประเทศเคนยา) พบว่าหลักธรรมาภิบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความร่วมมือ ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของนักสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนปัจจัยอื่นที่ช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์เหล่านี้ในประเทศเคนยา ก็คือการปรับตัวเข้าหากันเพื่อที่จะสร้างความร่วมมือเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล

การค (Clarke. 2001 : 135) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกาน่า พบว่า ในประเทศที่ด้อยพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนาที่จริงจัง มีการปรับตัวในการปฏิบัติต่าง ๆ ของท้องถิ่นโดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่น การใช้หลักธรรมาภิบาลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่จากการที่ยังคงมีการถือพรกถือพวกพ้อง

คิมเมท (Kimmet. 2005 : 132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบอบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้ในเชิงกลยุทธ์ทางการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซียและอินโดนีเซีย โดยพิจารณาจากประเทศและเปรียบเทียบกับกรณีศึกษา โดยศึกษาว่าประเทศเหล่านี้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างไรบ้าง รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาล ในการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2004 ซึ่งพบว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางและเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูป รูปแบบ การปกครอง นอกจากนี้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้กล่าวมานี้ ยังได้เรียนรู้ในการนำหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาการเมือง การปกครอง โดยเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้พัฒนาบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่บ้านเมืองมีความไม่แน่นอน เศรษฐกิจฝืดเคือง เพราะหลักธรรมาภิบาล

รูปแบบ การบริหารแนวใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เมื่อนำไปใช้ซึ่งนั่นก็คือ จุดประสงค์สำคัญของหลักธรรมาภิบาล

เดกนอลต์ (Daigneault. 2005 : 145) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี พบว่าการบริหารจัดการที่ดีเริ่มต้นและสิ้นสุดลงด้วยคณะกรรมการผู้อำนวยการของสภาพแวดล้อม ส่วนคณะผู้บริหารอาวุโส คณะกรรมการที่สำคัญและคนอื่นๆ ดำเนินการด้านภาวะผู้นำที่สำคัญ พร้อมกับความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ หน้าที่ที่ได้รับความไว้วางใจขั้นสุดท้ายตกอยู่กับ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการต่างๆ มีความรับผิดชอบในด้านสำคัญๆ 5 ด้าน คือ การบริหารจัดการ พันธกิจและกลยุทธ์ การพัฒนาด้านการจัดการที่มองข้ามการปฏิบัติและจริยธรรม และบูรณาการด้านการเงิน ปรากฏว่าคณะกรรมการหลายคณะไม่คำนึงถึงการบริหารจัดการอย่างมี จิตสำนึก เมื่อเป็นเช่นนี้ความสำเร็จของภาวะผู้นำจึงแตกต่างกัน

ลินดา (Linda. 2006 : 86) ศึกษาการบริหารความรับผิดชอบต่อแบบศูนย์กลางของคณบดี ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยเคนเนดี เพื่อศึกษาภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในด้านการจัด งบประมาณในมหาวิทยาลัย พบว่า ระดับผลลัพธ์ที่เป็นบวก จากการวิเคราะห์คณบดีมี ความสามารถในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โดยการกระจายอำนาจการบริหาร ตอบสนองความคิดเห็นที่เป็นบวกทั้งหมด คณบดีของมหาวิทยาลัยของรัฐจะบริหารงบประมาณ ได้ มากกว่าคณบดีของมหาวิทยาลัยเอกชนและผลลัพธ์ที่เป็นลบทำให้มหาวิทยาลัยมีการแข่งขันกันมาก ขึ้นในการบริหารงบประมาณ ถ้าบริหารไม่ดีผลกระทบก็จะเป็นลบ คือการพิจารณางบประมาณที่ ล่าช้ากว่ากำหนด ในทางตรงกันข้ามมหาวิทยาลัยใดมีการบริหารที่ดีก็จะได้รับการพิจารณาอนุมัติ งบประมาณก่อน

เจสิกา (Jessica. 2006 : 98) ศึกษาข้อเท็จจริงในความรับผิดชอบต่อผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษาในด้านเทคโนโลยี ของมหาวิทยาลัยโอคลาโฮมา เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 10 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีทำให้การเรียนรู้และ การศึกษาของโรงเรียนที่มีการแลกเปลี่ยนในด้านการติดต่อสื่อสารนั้น ประสบผลสำเร็จ ทำให้ ความคลาดเคลื่อนของพัฒนาการเรียนรู้ลดลงกลายเป็นการยอมรับอย่างกว้างขวางของเทคโนโลยี ใหม่ในเรื่องการสอนคุณธรรมควบคู่ไปกับเทคโนโลยี และผู้ปกครองก็มีส่วนสำคัญใน ด้าน การเปลี่ยนแปลงแก้ไขและเรียนรู้ด้านการสื่อสารเจริญเติบโตมากกว่าการบริหารที่ดูแลโดยผู้บริหาร เพียงด้านเดียว ไม่มีผู้ปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการสื่อสารกลายเป็น พัฒนาการที่มั่นคงและถาวรทำให้การศึกษาของนักเรียน ได้รับการสนับสนุนมีส่วนร่วมกับโรงเรียน มากขึ้นโดยใช้เทคโนโลยี

จากการศึกษาหลักธรรมาภิบาล หลักการบริหารการศึกษาตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมาภิบาล ได้เข้ามามีบทบาทในทุกองค์กรมากขึ้น เนื่องจากการที่โลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นระบบการบริหารงานต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้องค์กรนั้นดำรงอยู่ จึงเห็นได้ว่าการบริหารองค์กรในยุคของการเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้นำหรือผู้บริหารต้องมีบทบาทที่สำคัญอย่างมาก ในการนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารองค์กร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงาน เป็นการสร้างความเชื่อมั่น ให้ทุกหน่วยงานและองค์กรสามารถตรวจสอบการทำงาน ได้ ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะได้ข้อมูลและสารสนเทศให้กับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 21 เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY